

HUMAK®

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Saavutettavat polut

Näkökulmia saavutettavaan koulutukseen ja ohjaukseen

Hanna-Kaisa Turja (toim.)

HUMAK®

LIVE

VALO
valmennus
yhdistys

ADHD
LIITTO

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Hanna-Kaisa Turja (toim.)

Saavutettavat polut
Näkökulmia saavutettavaan koulutukseen ja ohjaukseen

Hankkeen loppujulkaisu

ISBN 978-952-456-445-8

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 163.

© Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023, Helsinki.

Kuvitus: Jenna Salminen/Muotoilutoimisto Polku

Saavutettavat koulutuspolut ja oikeus oppia - Saako oppia (ESR)

I React-EU I Lisenssi CC BY-SA.

Hanke rahoitetaan osana unionin Covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia.

Sisältö

1. Hanna-Kaisa Turja: Alkusanat
2. Anne Mäki: Kohti yhdenvertaista koulutusta
3. Katja Suni ja Katariina Berggren: Erilaisten oppijoiden tukeen panostaminen kannattaa yksilön ja yhteisön näkökulmista
4. Jaana Härkönen: ”Olisi noille kouluillekin ihan suotavaa mainostaa sitä erilaisuutta” Nuorten näkemyksiä korkeakoulujen markkinointimateriaalien representaatioista
5. Jetta Sirola: Hanke taustaorganisaation kirittäjänä: saavutettavamman viestinnän ohjeet
6. Jetta Sirola: Hanke taustaorganisaation kirittäjänä: saavutettavuus työelämässä
7. Tanja Saariaho: Kokemuksia opintoteemojen käsittelystä avoimessa työpajatoiminnassa
8. Katja Munter ja Tarja Nyman: Hyvään alkuun verkkotutkinnoissa
9. Hanna-Kaisa Turja: Suomen Diakoniaopiston verkkokampus Elli kehittää saavutettavia verkkoympäristöjä
10. Päivi Timonen: Toteuta pedagogisesti saavutettava webinaari
11. Anniina Aunola: Kehollinen yhteytemme

1. Alkusanat

Hanna-Kaisa Turja

Lehtori

Humanistinen ammattikorkeakoulu

"Saavutettavuus on yhdenvertaisuutta."

Saavutettavat koulutuspolut ja oikeus oppia - Saako oppia (ESR) -hankkeen tavoitteena on ollut edistää koulutuspolkujen yhdenvertaisuutta ja digitaalisten oppimis- ja ohjausympäristöjen saavutettavuutta.

Hankkeen alkuvaiheessa eräs hankkeemme osallistuja kiteytti ajatuksensa saavutettavuudesta: **"Saavutettavuus ei ole keneltäkään pois. Se on kaikille enemmän."**

Näihin sanoihin olen palannut usein hanketyön aikana. Olemme hankepolun varrella havainneet yhdessä osallistujiemme kanssa, miten tärkeää on päästä keskustelemaan ja jakamaan kokemuksia. Jokaisen kokemus on omanlaisensa. Siksi ei ole olemassa yhtä ja ainoaa tapaa tehdä esimerkiksi jostakin sisällöstä tai palvelusta saavutettavaa.

Tästä syystä me tarvitsemme kaikkialla monenlaisia ääniä ja tilaa erilaisille kokemuksille ja todellisuuksille. Vain tällöin meillä on mahdollisuus yhdessä esimerkiksi palveluiden käyttäjien kanssa rakentaa palveluita, jotka ovat mahdollisimman monelle saavutettavia.

Saako oppia -hankkeessa meillä on ollut etuoikeus nähdä ja kuulla monta erilaista tarinaa. Hanke on alusta alkaen perustunut **yhteiskehittämiseen**.

Saavutettavat polut - Näkökulmia saavutettavaan koulutukseen ja ohjaukseen -julkaisuun on koottu yhteen avauksia ja suuntia yhdenvertaisempiin koulutuspolkuihin ja ohjaukseen. Tiedämme ja tunnistamme, että yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden teemat ovat laajoja.

Toivomme, että julkaisumme tarjoaa joitakin uusia ajatuksia ja kysymyksiä lukijalle. Tavoitteena on ollut tukea **kokonaisvaltaista näkemystä saavutettavuudesta**, jossa ovat mukana myös sosiaalinen ja psyykinen saavutettavuus. Toivomme, että keskustelu koulutuspolkujen yhdenvertaisuudesta ja ohjaus- ja oppimisympäristöjen saavutettavuudesta jatkuu monella eri taholla.

Lisää näkökulmia tarjoavat osallistujiemme kokemustarinat, joihin voit tutustua Saavutettavilla poluilla: [Saavutettavat polut](#)

Kuopiossa elokuussa 2023

Tervetuloa saavutettaville poluille!

Hanna-Kaisa Turja

2. Kohti yhdenvertaista koulutusta

Anne Mäki

Asiantuntija, koulutus ja työelämä

Invalidiliitto ry

"Yhdenvertaisuus koulutuspolulla ei tarkoita samaa ja samoja menetelmiä kaikille, vaan soveltuvia tukimuotoja erilaisille ihmisille, jotta heillä on mahdollisuus hankkia työelämässä tarvittavaa osaamista."

Mitä tarkoittaa yhdenvertainen mahdollisuus oppia?

Suomalaisten koulutustasosta ja koulutuspolitiikan tulevista suunnista on käyty vilkasta keskustelua viime aikoina. Pula osaavasta työvoimasta heikentää jo yritysten kasvumahdollisuuksia monella toimialalla. Työvoima ja työpaikat eivät kohtaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Suomi jäämässä jälkeen koulutustasossa

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD julkaisi syksyllä 2022 vuosittaisen koulutusjärjestelmiä vertailevan indikaattorijulkaisunsa Education at a Glancen. Sen mukaan Suomi on jäämässä jälkeen kansainvälisestä kehityksestä, jossa korkeakoulutettujen osuus

väestössä nousee. Suomessakin koulutustaso on noussut, mutta paljon hitaammin kuin vertailumaissa.

Korkeakoulutuksen tiedetään parantavan työllistymistä ja palkkaa. Suomessa ja OECD-maissa korkeakoulutettujen työllisyysaste on keskimäärin noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin toisen asteen koulutuksen suorittaneiden. Korkeakoulutuksen tuoma palkkaetu verrattuna toisen asteen tutkintoon on OECD-maissa keskimäärin 55 %. Suomessa korkea-asteen tutkinnon palkkaetu toisen asteen tutkintoon nähden on 34 %.

Näitä tutkittuja tietoja vasten suomalaiselle yhteiskunnalle on erittäin oleellista, että edistetään ja kehitetään menetelmiä tukea kaikkien mahdollisuuksia edetä koulutuspolulla. Yhdenvertaisuus koulutuspolulla ei tarkoita samaa ja samoja menetelmiä kaikille, vaan soveltuvia tukimuotoja erilaisille ihmisille, jotta heillä on mahdollisuus hankkia työelämässä tarvittavaa osaamista.

Suomessa on arvioitu olevan lähes puoli miljoonaa henkilöä, joilla heidän oman arvionsa mukaan on huomattavia rajoitteita perustoiminnoissa, kuten näössä, kuulossa, liikkumisessa tai tiedonkäsittelyssä.

Oikeudellinen perusta yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten ihmisten oikeuksista (2016). Se tarkoittaa, että Suomi on sitoutunut varmistamaan osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen myös vammaisille ihmisille. Lisäksi yhdenvertaisuuslaki edellyttää koulutuksen järjestäjää tekemään asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on toteuttanut oppivelvollisuuden laajentamisen, mikä tarkoittaa maksuttomia toisen asteen opintoja 9. luokan päättävälle nuorille. Hallitus antoi myös koulutuspoliittisen selonteon vuonna 2021 eduskunnalle. Siinä luodaan kokonaiskuva koulutuksen nykytilasta sekä sen tavoitetila. Samaan aikaan koulutuspoliittisen selonteon käsittelyn kanssa opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman. Se sisältää 38 tavoitetta, joilla saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja moninaisuutta korkeakoulutuksessa voidaan edistää.

Miten lainsäädäntö ja toimenpideohjelmat konkretisoituvat ”oikeassa elämässä”?

Niin YK:n vammaisyleissopimus kuin valtionhallinnon asettamat tavoitetilat konkretisoituvat Saavutettavat koulutuspolut ja oikeus oppia – Saako oppia -hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on ollut koulutuksellisen tasa-arvon sekä saavutettavien ja joustavien opintomahdollisuuksien edistäminen koulutuksen siirtymissä.

Kehittämistyötä on tehty yhteistyössä niin opiskelussaan esteitä tai haasteita kokeneiden henkilöiden kuin järjestökentänkin kanssa. Kokemuksellinen asiantuntijuus on ollut hankkeessa merkittävässä roolissa. Hankkeessa on kehitetty erilaisia tuen tarpeita tunnistava sekä olemassa olevaa asiantuntemusta ja kokemustietoa yhdistävä digitaalinen ohjausympäristö opasmateriaaleineen. Digitaalista ohjausympäristöä voi hyödyntää esimerkiksi tilanteissa, joissa ammatillisen tutkinnon opiskelija pohtii siirtymää korkeakoulutukseen.

Euroopan sosiaalirahaston hankerahoituksella toteutetaan erilaisia yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita. Tavoitteena on, että ne aikanaan myös leviävät laajaan käyttöön. Hankerahoituksella kehitettyjen toimintojen tulee siirtyä osaksi arjen käytäntöjä. Tarvitaan määrätietoista työtä, tukea ja monenlaisia työkaluja, jotta tavoite yhdenvertaisesta opintopolusta ja jatkuvasta oppimisesta on mahdollinen kaikille. Toivottavaa on, että Saako oppia -hankkeen kehittämä ohjausympäristö on jatkossa ahkerassa käytössä useissa toimintaympäristöissä.

Lähteet:

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua

Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote OECD-verailu: suomalaisten nuorten koulutustaso laskenut keskitason alapuolelle

3. Erilaisten oppijoiden tukeen panostaminen kannattaa yksilön ja yhteisön näkökulmista

Katja Suni

Kehittämispäällikkö

Katariina Berggren

Asiantuntija

ADHD-liitto ry

"Usein pienilläkin muutoksilla voidaan saada isoja vaikutuksia aikaan ja edistää opintojen saavutettavuutta. Esimerkiksi oppimisympäristöjen aistiesteettömyys, selkeät ja hyvin annetut tehtävöohjeistukset, tauotukset sekä mahdollisuus apuvälineiden käyttöön edesauttavat opinnoissa ja vähentävät opiskelijan kokemaa kuormitusta."

ADHD-liitto sai kutsun ja kunnian osallistua Saako oppia -hankkeen ohjausryhmään konsultoitavana kumppanina. ADHD-liiton kautta hanke sai kehittämisprosessiinsa mukaan ADHD-liiton kouluttamia kokemustoimijoita, jotka toivat esiin kokemuksen syvää rintaääntä eli omia tarpeitaan, toiveitaan ja ideoitaan hankkeen digitaalisten opinto- ja koulutuspolkujen saavutettavuuden kehittämisen tueksi.

Saako oppia -hanke on tehnyt yhteistyötä myös ADHD-liiton Discord-palvelimella toimivan ADHOODS-virtuaaliyhteisön kanssa. ADHOODS tarjoaa vertaistukea 16–29-vuotiaille adhd-oireisille nuorille ja nuorille aikuisille adhd:seen ja opintoihin, myös arkeen ja työelämään liittyen.

Adhd pähkinäkuoressa

Suomessa on varovaisen arvion mukaan noin 250 000 henkilöä, joilla on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (attention-deficit/hyperactivity disorder) eli adhd. Adhd:n esiintyvyyttä on lapsilla 3,6–7,2 % ja aikuisilla 2,5–3,4 % väestöstä.

Adhd on kehityksellinen neuropsykiatrinen häiriö, joka haittaa jokapäiväistä toimintakykyä. Tukitoimet on tärkeä aloittaa varhain, sillä hoitamaton adhd voi haitata niin sosiaalisia suhteita, opintoja kuin työllistymistäkin.

Adhd:n kanssa esiintyy usein samanaikaisesti muita oirekuvia, kuten esimerkiksi univaikeuksia, motoriikan, aistisäätelyn tai puheen ja kielen kehityksen häiriöitä, oppimisvaikeuksia, muita neuropsykiatrisia oireita sekä masennusta tai ahdistuneisuushäiriöitä. (Käypä hoito -suositus).

Oleellista onkin tunnistaa ajoissa neuropsykiatrisiin häiriöihin viittaavat oireet, jotta hoitoa, tukea ja kuntoutusta saisi oikea-aikaisesti, eikä kielteisiä vuorovaikutuskehiä ja kehityskulkuja pääse syntymään.

Kolme keskeistä näkökulmaa tuen saavutettavuuteen

Adhd-oireisten ja kaikkien erilaisten oppijoiden opiskelun ja koulunkäynnin tukemisessa oleellista on, että **tukea on saatavilla henkilön koko opintopolun ajan** aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulu- ja aikuisopintoihin.

ADHD-liitto on ollut mukana laatimassa järjestöjen ehdotusta oppimisen tuen toimenpideohjelmaksi, jonka yhtenä ehdotuksena on, että lakiin kirjattaisiin korkeakouluopiskelijoiden oikeus oppimisen tukeen.

Oppimisen tukea tulisi olla tarjolla yhdenvertaisesti eri puolilla Suomea oppilaitoksesta riippumatta. Oppilaitosten olisi hyvä selkeästi ilmoittaa jo hakuvaiheessa, millaista apua ja tukea pääsykokeisiin tai myöhemmässä vaiheessa opintoihin on saatavilla, mikäli opiskelijalla on tarpeita opiskelun ja koulukäynnin tukeen.

Toiseksi **ymmärrystä oppimiseen, koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvistä vaikeuksista tulee lisätä** ja mahdollistaa opetusalan henkilöstölle riittävä tieto ja tuki nepsy-oppilaiden ja opiskelijoiden tukemiseen sekä tuen tarpeiden tunnistamiseen.

Usein pienilläkin muutoksilla voidaan saada isoja vaikutuksia aikaan ja edistää opintojen saavutettavuutta. Esimerkiksi oppimisympäristöjen aistiesteettömyys, selkeät ja hyvin annetut tehtävähjeistukset, tauotukset sekä mahdollisuus apuvälineiden käyttöön edesauttavat opinnoissa ja vähentävät opiskelijan kokemaa kuormitusta. Ammattilaisten ymmärrys antaa avaimia kunnioittaviin kohtaamisiin, konkreettisiin keinoihin ja myönteiseen asenneilmapiiriin.

Kolmantena keskeisenä huomiona on **kokemustiedon hyödyntäminen osana korkeakouluopintojen suunnittelua ja toteutusta**. Opinnoissaan tukea tarvitsevat opiskelijat osaavat itse parhaiten kertoa, mitkä asiat estävät tai edistävät heidän opiskeluaan. Saako oppia- hankkeessa onkin esimerkiksi hyödynnetty kokemustietoa vankistamassa asiantuntija- ja tutkimustietoa.

Edellä esitetyt ehdotuksemme tukevat adhd-oireisten henkilöiden hyvinvointia ja jaksamista. Lisäksi ne edistävät myös muiden erityistä tukea tarvitsevien yhdenvertaisuutta koulu- ja opintopolulla sekä lisäävät yhteisöjen myönteistä ilmapiiriä ja kasvatus- ja opetushenkilökunnan jaksamista.

Lähde:

ADHD. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologinen yhdistys ry:n, Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2017. Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi

4. "Olisi noille kouluillekin ihan suotavaa mainostaa sitä erilaisuutta"

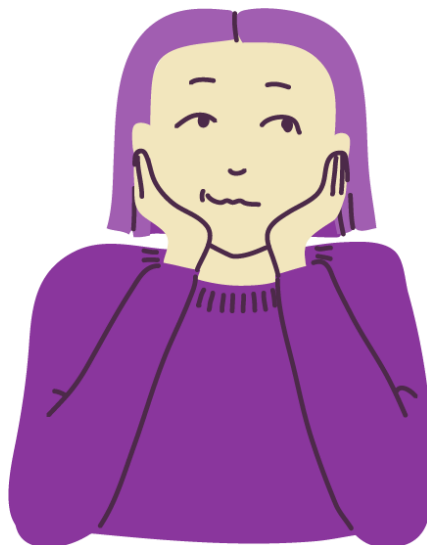
Nuorten näkemyksiä korkeakoulujen markkinointimateriaalien representaatioista

Jaana Härkönen

Kansainvälisen toiminnan koordinaattori

Valo-Valmennusyhdistys ry

"No mulle tulee sellainen mielikuva, et nää ihmiset on silleen... Et ne niinku menee eteenpäin. Ne on niinku tavoitteellisia, että niillä on joku tavoite."

Hakuoppaiden opiskelijoiden representaatio on suppea

Yksi nuorista puolestaan koki, että isommissa, vieraissa ryhmissä oleminen on hänelle hankalaa, joten häntä eivät puhutelleet kuvat, jotka viittasivat isompiin opiskelijaryhmiin.

Rinnalla kulkevaa ohjausta tarvitaan tukemaan opintoja pohtivaa nuorta

Nuoret toivat esiin, että kuvien perusteella käsitys opinnoista käytännössä jää vähäiseksi. Korkeakouluopinnot saattoivat tuntua nuorista etäisiltä ja jopa pelottavilta, mutta samaan aikaan kiinnostavilta.

Tietoa korkeakouluopintojen tarjonnasta löytyy eri nettisivuilta, mikä voi tuntua sirpaleiselta, ja relevantin tiedon äärelle pääseminen vaatii hyviä tiedonhakutaitoja.

Näenkin, että esimerkiksi kolmannen sektorin tarjoama rinnalla kulkeva ohjaus, sekä erityisesti kolmannen sektorin ja toisen- ja korkea-asteen oppilaitosten yhteistyö on merkittävässä roolissa, kun nuori tai aikuinen haluaa pohtia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia opintoihin.

”Mä haluaisin joskus korkeakouluopintoihin itse, mutta se on vähän jäänyt sellaiseks hämäräks et miten sinne pääsee, kun mä en oo käynyt lukiota enkä todennäköisesti nyt pitkään aikaan käykään, niin että miten se on niinku ammattiopinnoista mahdollista sen jälkeen. Ja vähän niinkun sellasta niinkun... Se on vähän etäistä, et mulle ei ole ikinä tuotu sitä missään esille, et hei tällanen mahdollisuus olisi.”

Nuoret suhtautuivat kriittisesti niihin kuvien yhteydessä oleviin iskulauseisiin, jotka viittasivat parhaisiin päätöksiin ja erityisesti älykkyyteen. Sen sijaan joustavuutta ja yksilöllisyyttä viestivät tekstit herättivät myönteisiä mielikuvia mahdollisuudesta rakentaa itselle sopivan opintopolku.

Nuoret löysivät markkinointimateriaalista kehittämiskohteita. Nuoret toivoivat esimerkiksi ikähaitarin laajentamista ja erilaisten pukeutumistyylien näkymistä. Nuorten mielestä moninaisempi representaatio olisi hakijan näkökulmasta hyvä asia. Esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tunnusta kantavat henkilöt ja romanit olisivat nuorten mukaan tervetulleita korkeakoulujen markkinointikuvastoihin. Samalla he tunnistavat, että korkeakoulut eivät välttämättä uskalla tehdä tällaisia, poliittisiksikin miellettyjä valintoja.

”No romanina kyllä mun mielestä joo [kuvissa voisi esiintyä myös romani], mutta se olisi myös semmoinen asia mikä saattaisi sitten niin kuin tavallaan pelästyttää... Että kun on niin paljon ennakkoluuloja romaneja kohtaan.”

Korkeakoulut luovat kohtaamisia, tiloja ja kuvastoja

Tuloksien perusteella voidaan todeta, että myös opiskelijayhteisö on nuorille merkityksellinen osa korkeakouluopintoja, ja kuvissa esiintyvät ryhmät voivat tuntua samaistuttavilta. Kuulumisen kokemukseen sisältyy tunne siitä, että tulee ihmisenä hyväksytyksi ja arvostetuksi yhteisössä. Tällöin suojamuurista voi luopua ja tuntea olevansa kuin kotonaan. Kuulumisen kokemus mahdollistaa vapaan uuden ympäristön tunnustelun, sillä omasta olemuksesta ja olemisesta ei tarvitse kantaa huolta. (Nunn, 2021, 2.) Niinpä on keskeistä, että korkeakoulut luovat sellaisia kuvastoja, tiloja ja kohtaamisia, joissa kuulumisen voi toteutua.

Lähteet:

Molander, L. (2020). ”Yksi älykäs päätös nuorille valkoisille naisille” korkeakouluopiskelijan ideaalityyppi korkeakoulujen hakuoppaiden kuvien representoimana intersektionaalisuuden näkökulmasta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 20.2.2021 ["Yksi älykäs päätös nuorille valkoisille naisille Korkeakouluopiskelijan ideaalityyppi korkeakoulujen hakuoppaiden kuvien representoimana intersektionaalisuuden näkökulmasta"](#)

Nunn, L. M. (2021). College belonging : how first-year and first-generation students navigate campus life. New Jersey: Rutgers University Press. <https://doi.org/10.36019/9781978809536>

5. Hanke taustaorganisaation kirittäjänä: saavutettavamman viestinnän ohjeet

Jetta Sirola

Hankekoordinaattori

Valo-Valmennusyhdistys ry

Hanke taustaorganisaation kirittäjänä Tapauskuvaus 1: saavutettavamman viestinnän ohjeet

Sarjakuvan tekstivastine:

Valo-Valmennusyhdistyksen sarjakuva Hanke taustaorganisaation kirittäjänä. Tapauskuvaus 1: saavutettavamman viestinnän ohjeet. Neljä ruutua, vaalean violetti tausta. Mustavalkoiset yksinkertaiset hahmot, jotka ilmentävät yhdistyksen eri työntekijöitä.

Ensimmäinen ruutu. Havainto: organisaation saavutettavamman viestinnän ohjeet ovat päivityksen tarpeessa. Hankkeen työntekijä: Meidän osaaminen käyttöön!

Toinen ruutu. Yhteiskehittäminen hankkeen ensiversion pohjalta: organisaatiossa muut mukaan! Hankkeen työntekijä: Tässä! Mitä mieltä? Pohtimassa kehittämispäällikkö ja saavutettavuuden iskuryhmä.

Kolmas ruutu. Saavutettavamman viestinnän ohjeet osaksi organisaation laajempia kehitysprosesseja. Kehittämispäällikkö: Tämähän sopii uudistuvaan intraan!
Viestintäpäällikkö: Viestintäpohjia päivitetään muutenkin!

Viimeinen ruutu. Lopputulos: saavutettavamman viestinnän ohjeet osana intraa ja perehdytystä! Hankkeen työntekijä: Onnistunut juurrutus, hyvä me!

6. Hanke taustaorganisaation kirittäjänä: saavutettavuus työelämässä

Jetta Sirola

Hankekoordinaattori

Valo-Valmennusyhdistys

Hanke taustaorganisaation kirittäjänä Tapauskuvaus 2: saavutettavuus työelämässä

Sarjakuvan tekstivastine:

Valo-Valmennusyhdistyksen sarjakuva Hanke taustaorganisaation kirittäjänä. Tapauskuvaus 2: saavutettavuus työelämässä. Neljä ruutua, vaalean violetti tausta. Mustavalkoiset yksinkertaiset hahmot, jotka ilmentävät hankeosallistujia ja yhdistyksen työntekijöitä.

Ensimmäinen ruutu. Saavutettavuus työelämässä – mitä ammattilaisten tulisi osata ja tietää siitä? Hankkeen työntekijä: tehdään yhdessä workshop! Mukana kokemustoimija-kanssakehittäjiä.

Toinen ruutu. Testasimme workshopia kasvokkain ja etänä organisaation sisällä ja ulkopuolella. Ensin Saavutettava johtajuus -tapahtumassa, sitten ammattilais-kanssakehittäjien kanssa ja lopuksi saavutettavuuden iskuryhmällä.

Kolmas ruutu. Kehitimme materiaalia paremmaksi saamamme palautteen perusteella. Palautepuhekuplia: Tässä voisi olla mallivastauksia! Nuorten konkreettiset vinkit ovat hyviä! Tähän sopisi checklist!

Viimeinen ruutu. Lopputulos: valmis oppimiskokonaisuus kaikkien kiinnostuneiden käyttöön! Hankkeen työntekijä: materiaalissa kuuluu osallistujien ääni!

7. Kokemuksia opintoteemojen käsittelystä avoimessa työpajatoiminnassa

Tanja Saariaho

Ohjaaja, hanketyöntekijä

Valo-Valmennusyhdistys ry

”Korkeakouluun hakeutuminen on itselle vierasta, oli kiinnostavaa oppia siitä. Haluaisin siihen maailmaan, mutta se on outo ja vieras.”

Helsingin Nuorisotakuutalolla on avointa työpajatoimintaa 15–29-vuotiaille. Se tarkoittaa, että pajalle ei ole erillistä hakuprosessia, lähettäviä tahoja ei tarvita ja osallistuminen on vapaaehtoista. Nuori voi käydä pajalla silloin, kun siltä tuntuu.

Osallistumisesta ei saa rahallista korvausta, mutta päiviin on mahdollista saada sisältöä, sosiaalisuutta ja rakennetta. Lisäksi nuori saa joustavaa ja tarvelähtöistä tukea itselleen sopivan arjen rakentamiseen.

Saako oppia -hankkeessa pilotoimme Opintovalmiudet vahvemmiksi -toimintaa Nuorisotakuutalolla joka keskiviikko. Lisäksi toteutimme Nuorisotakuutalon Discord-kanavalla tiistaisin vastaavanlaista pajaa etämuodossa.

Opintovalmiudet vahvemmiksi -pajoilla käsitelimme erilaisia aiheita, kuten oppimisvaikeudet ja ADHD, yhteishaku ja jatkuva haku, unelmat ja tulevaisuus, pääsy- ja soveltuvuuskokeisiin valmistautuminen, mielen hyvinvointi, oman osaamisen tunnistaminen, erilaiset oppimisen apuvälineet sekä työelämä oppimisympäristönä.

Korkeakouluopinnot kiinnostavat monia

Opintovalmiudet vahvemmiksi -toiminnassa huomioimme sekä toisen asteen että korkeasteen opinnot ja niihin hakeutumisen. Monia kiinnosti kuulla korkeakouluista enemmän. Pajoille saattoi osallistua nuoria, jotka eivät olleet muualta kuulleet korkeakouluopinnoista eivätkä tieneet, millaista opiskelu korkeakouluissa voisi olla. Asiasta keskustelu saattoi osalle tuoda lähemmäksi ajatuksen, että tulevaisuudessa sekin mahdollisuus voisi olla heille auki.

”Korkeakouluun hakeutuminen on itselle vierasta, oli kiinnostavaa oppia siitä. Haluaisin siihen maailmaan, mutta se on outo ja vieras.”

Kutsuimme pajoille myös vierailevia tähtiä. Omaa osaamistaan jakoivat muun muassa Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmentaja, opinto-ohjaaja ammatillisesta erityisoppilaitos Livestä sekä Nuorten Mielenveysseura Yeesi ry:n verkkoasiantuntija.

Lisäksi opiskelijat eri ammattikorkeakouluista kävivät kertomassa opiskelemistaan aloista, yhteishausta ja korkeakouluopintojen saavutettavuudesta. Hyödynsimme pajoilla myös erilaisia digilaitteita ja -sovelluksia tiedonhakuun ja harjoitusten tekemiseen, jolloin osallistujien digitaidot vahvistuivat kuin huomaamatta.

Pajat perustuvat sosiaaliselle ja psyykkiselle saavutettavuudelle

Nuoret oppivat toiminnassa uusia asioita. He kokivat saaneensa käsitellä tärkeitä aiheita vertaistuellisessa tilassa. Pajalle osallistuneiden keskuudessa avautui myös erilaisia jatkopolun väyliä, kuten osatutkinnon suorittaminen opinnollistamalla sekä hakeminen ja pääseminen tutkintotavoitteiseen koulutusohjelmaan.

Pajat tarjosivat myös työelämän ja opintojen ulkopuolella olevalle mahdollisuuden tulla matalalla kynnyksellä pohtimaan opintoteemoja, vaikka vielä olisikaan elämäntilanteessaan valmis hakemaan tutkintotavoitteiseen koulutusohjelmaan.

Pajoilla käsiteltiin osaamisen hankkimista eri tavoin, kuten AAVO-verkko-opintojen ja erilaisten osaamismerkkien suorittamisen kautta.

Tärkeä periaate pajoilla oli, että saapumisen kynnys on mahdollisimman matala ja osallistumiselle annetaan erilaisia vaihtoehtoja. Kantavana periaatteena oli sosiaalisen ja psyykkisen saavutettavuuden huomioiminen sekä turvallisemman tilan luominen ja ylläpitäminen.

Pajoille sai osallistua itselleen mukavimmalta tuntuvalta tavalla. Sai kuunnella etäämpää, puuhastella jotain pientä samaan aikaan, istua lattiatasolla tai nousta välillä seisomaan ja vähän liikkua sekä pitää pieniä taukoja pitkin pajaa.

Verkkomuotoisissa pajoissa muistutettiin, että kameran ja mikin avaaminen on täysin vapaaehtoista ja chattiin kirjoittaminen sekä kuunteleminen ovat myös tapoja osallistua. Painotettiin sitä, että kukin on pajalla ottamassa itselleen sen, mikä omaa tilannetta parhaiten palvelee.

“Ohjaaja on mukava ja asiallinen ja vetää pajaa oikealla asenteella, jonka puitteissa on helppo osallistua. Ohjaaja ei vaadi tai ‘pakota’ osallistumaan, jolloin ei tule sellainen pakonomainen tunne osallistua.”

Pilotoinnista jäi myönteinen kokemus: teemat soveltuivat hyvin osaksi avointa työpajatoimintaa ja tukivat Nuorisotakuutalon kävijöitä erilaisin tavoin. Jo se, että yhdessä ihmisessä lähtee itämään laajentunut ajatus omista mahdollisuuksistaan oppia uutta ja jatkaa kohti erilaisia opintoreittejä on tärkeä avaus, jonka avoimen pajatoiminnan järjestäminen voi antaa.

Opintovalmiudet vahvemiksi -teemoja 2021–2023

<p>Lisää tietoa ja vertaistukea!</p> <ul style="list-style-type: none">• Oppimisvaikeudet ja neurodiversiteetti• Oppimisen apuvälineet• Jaksaminen ja voimavarat• Ajanhallinnan keinot• Oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistaminen• Motivaatio ja itsetuntemus• Erityisen tuen palvelut opiskelijoille• Opinnot ja yksinäisyys• Esiintymistäidot opiskelutaitoina• Kansainväliset mahdollisuudet uuden osaamisen hankkimiselle• Tulevaisuus ja unelmat 	<p>Kohti toisen asteen ja korkea-asteen opintoja!</p> <ul style="list-style-type: none">• Erilaiset tavat suorittaa toisen asteen opintoja• Ammatilliset erityisopinnot• Toisen asteen opintoihin hakeutuminen• Erilaiset reitit korkeakoulu-opintoihin• Pääsykokeisiin ja soveltuvuuskokeisiin valmistautuminen• Korkeakoulussa opiskelu• Opiskelun saavutettavuus• Saavutettavuus työelämäympäristöissä• Urasuunnittelu• Kansainvälisen opiskelun ja oppimisen mahdollisuudet 	<p>Digitaitojen vahvistumista kuin huomaamatta!</p> <ul style="list-style-type: none">• Digilaitteiden käyttö• Tiedonhaku• Oppimisympäristössä navigointi• Interaktiivisten materiaalien käyttö• Yhteistuottaminen yhteistyöskentelyalustoilla• Pikaviestintäsovellusten käyttö• Osaamismerkkin hakeminen• Graafisen suunnittelun työkalun käyttö <p>opintopolku.fi, aavo.fi, Howspace, Discord, Thinglink, Padlet, Miro, Jamboard, WhatsApp, OBP, Canva, hakukoneet...</p>
--	---	---

Tekstivastine

Valo-Valmennusyhdistyksen sarjakuvamaiselle kuvalle. Opintovalmiudet vahvemiksi -teemoja 2021–2023. Kolme korkeaa ruutua, vaalean violetti tausta.

Ensimmäinen ruutu. Lisää tietoa ja vertaistukea! Käsiteltäviä teemoja:

- Oppimisvaikeudet ja neurodiversiteetti
- Oppimisen apuvälineet
- Jaksaminen ja voimavarat
- Ajanhallinnan keinot
- Oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistaminen
- Motivaatio ja itsetuntemus

- Erityisen tuen palvelut opiskelijoille
 - Opinnot ja yksinäisyys
 - Esiintymistaidot opiskelutaitoina
 - Kansainväliset mahdollisuudet uuden osaamisen hankkimiselle
 - Tulevaisuus ja unelmat
-
-

Toinen ruutu. Kohti toisen asteen ja korkea-asteen opintoja! Käsiteltyjä teemoja:

- Erilaiset tavat suorittaa toisen asteen opintoja
 - Ammatilliset erityisopinnot
 - Toisen asteen opintoihin hakeutuminen
 - Erilaiset reitit korkeakouluopintoihin
 - Pääsykokeisiin ja soveltuvuuskokeisiin valmistautuminen
 - Korkeakoulussa opiskelu
 - Opiskelun saavutettavuus
 - Saavutettavuus työelämäympäristöissä
 - Urasuunnittelu
 - Kansainvälisen opiskelun ja oppimisen mahdollisuudet
-
-

Kolmas ruutu. Digitaalisten taitojen vahvistumista kuin huomaamatta!

- Digilaitteiden käyttö
- Tiedonhaku

- Oppimisympäristössä navigointi
- Interaktiivisten materiaalien käyttö
- Yhteistuottaminen yhteistyöskentelyalustoilla
- Pikaviestintäsovellusten käyttö
- Osaamismerkkien hakeminen
- Graafisen suunnittelun työkalun käyttö
- Konkreettisia digityökaluja ja -sovelluksia, joita harjoiteltiin yhdessä.
- opintopolku.fi
- aavo.fi
- Howspace
- Discord
- Thinglink
- Padlet
- Miro
- Jamboard
- WhatsApp
- OBP-osaamismerkkipassi
- Canva
- hakukoneet

8. Hyvään alkuun verkkotutkinnossa

"Kaikki opiskelijat eivät kaipaa ryhmää rinnalleen, mutta suurimmalle osalle ryhmään kuulumisen tunteella ja vertaisuudella on opinnoissa valtava merkitys."

Katja Munter

lehtori, opinto-ohjaaja,

Humak

Tarja Nyman, yliopettaja, projektipäällikkö

Humak

Tässä artikkelissa pohdimme verkkotutkintoa aloittavan opiskelijan tilannetta sekä opintojen hyvän alun mahdollistajia. Herätämme pohtimaan, miten merkittävää opiskelijalle on tuntea kuuluvansa opiskelijayhteisöön sekä kiinnittyä ammattialaan, toisiin opiskelijoihin ja verkostoihin. Alussa olevaan opiskeluprosessiin liittyvät kysymykset ja tarpeet ovat moninaisia.

Uuden alussa

Miltä tuntuisi aloittaa tutkintoon johtavat verkko-opinnot etäyhteydellä? Miltä tuntuisi, jos olisit juuri siirtynyt korkeakouluopintoihin toiselta asteelta, jossa opinnot on suoritettu pitkälti luokkamuotoisesti?

Entä, jos oletkin jo pitkään työelämässä toiminut ammattilainen, jolla on hyvä motivaatio korkeakoulututkintoon? Opinnoista on kuitenkin kulunut jo pitkä aika.

Opintojaan aloittavien opiskelijoiden elämäntilanteet voivat poiketa toisistaan paljonkin, mutta opiskelijoina heitä yhdistää se, että opintojen aloittamiseen liittyvä tilanne on kaikille uusi ja samanlainen.

Uuden alku voi olla hyvinkin motivoivaa ja innostavaa. Siitä huolimatta opiskeluun liittyvät paineet voivat yllättää sangen pian.

Heti opintojen alkuun opiskelijalta edellytetään vahvaa itseohjautuvuutta, uuteen toimintaympäristöön ja -kulttuuriin perehtymistä sekä kykyä opiskelun aikatauluttamiseen muuhun elämään sovittaen.

Suuret ryhmäkoot sekä aikaan ja paikkaan sitomaton opiskelurytmi haastavat muihin opiskelijoihin ryhmäytymisen. Aloituserhmässä on niin paljon opiskelijoita, että tutustuminen yhteisissä webinaareissa ei ole mahdollista tai jää pinnalliseksi.

Itsenäisesti ja yhdessä

Verkko-opiskelu mahdollistaa opiskelijalle yksin tekemisen ja omiin aikatauluihin pohjautuen. Kaikki opiskelijat eivät kaipaa ryhmää rinnalleen, mutta suurimmalle osalle ryhmään kuulumisen tunteella ja vertaisuudella on opinnoissa valtava merkitys. Nämä tunteet löytyvät mahdollisesti vähitellen myös oman opiskelijatiimin tapaamisissa tai opiskelijoiden oma-aloitteisesti luomissa vertaisryhmissä. Mikäli omaa valmennusryhmää ei ole, jää vertaisuuden löytäminen pitkälti opiskelijoiden oman aktiivisuuden varaan.

Itseohjautuvuusteoriaa (Reci & Ryan 2000) soveltaen opiskelijalla on kolme psykologista perustarvetta: omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys. Nämä ovat välttämättömiä kehitykselle.

Teorian mukaan ihminen on luonnostaan itseään ohjaava, ja sosiaalinen ympäristö voi joko tukea tai ehkäistä kasvua ja kehitystä. Verkkotutkinnon alussa opiskelija liittyy uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Opiskelijoilta edellytetään alusta alkaen hyvinkin itseohjautuvaa ja aktiivista toimijuutta uusissa oppimisympäristöissä.

Myös opiskelumotivaatiolla on yhteyksiä opiskelijan kokemaan toimijuuteen ja minäpystyvyyteen. Toimijuuteen liittyy opiskelijan kokemus riittävästä kyvystä suorittaa tehtäviä sekä kyky riittävään itsenäiseen toiminnan säätelyyn ja opinnoissa etenemiseen. Motivaatioon yhdistyy kokemus kuulumisesta sellaiseen opiskeluyhteisöön, johon toiminta liittyy mielekkäällä tavalla. Tämä kokemus voi puolestaan auttaa löytämään uusia näkökulmia ammatilliseen kehittymiseen ja tulevaisuuteen. (Vrt. Vehviläinen 2020a ja b.)

Kiinnittymistä ja yhteistoimintaa

Korkeakouluopintoihin ja opiskelijayhteisöön kiinnittymistä edistää syvenevä osallistuminen opintoihin liittyviin yhteisöihin. Osallistumisen ja edelleen osallisuuden kokemukset voivat syntyä varsinaisen opetuksen yhteydessä, mutta myös osallistumisena opiskelijoiden itse organisoimiin vertaisyhteisöihin. Yhteisössä toteutuvat ohjauksen käytännöt tukevat kiinnittymistä. Kuulumisen tunne syntyy pidempiaikaisemman kokemuksen kautta (esim. Poutanen ym. 2012; Korhonen & Toom 2017.) Aloittavan ryhmän ohjaus onkin samalla myös yhteistoiminnan mahdollisuuksien rakentamista (Vehviläinen 2020b).

Ammatilliseen kehittymiseen tai uraohjaukseen liittyvät yhteiset tapaamiset ja tehtävät voivat olla yksi mahdollisuus kiinnittyä opiskelijayhteisöön ja ammattialaan. Pilottoimme Saako oppia -hankkeessa opiskelijatiimien ryhmäytymistä tukevaa pedagogista prosessia.

Toteutimme pilotoinnin verkko-opintoja suorittavan ryhmän ammatillinen kehittyminen - opintojaksolla siten, että yhdistimme opintojakson tehtävät tiimien toiminnan käynnistymiseen.

Palautteiden perusteella toteutus oli myös opiskelijayhteisöön ja valmennusryhmiin kiinnittymistä tukevana onnistunut. Tässäkin tapauksessa opiskelijoilta odotettiin kykyä itse- ja yhdessä ohjautuvaan työskentelyyn tehtäviin liittyvien tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijoiden keskinäistä yhteistyön toteutumista voidaan tukea ohjauksella. Tämän vuoksi onkin tärkeää suunnitella opiskelijoiden yhteinen työskentely ja työskentelyn ohjaaminen myös osaksi opintojaksojen toteutusprosessia. Opintoihin kiinnittymisen merkitys korostuu erityisesti opintojen alkuvaiheessa.

On hyvä kiinnittää huomiota yhteisöllisen oppimisen ja aktiivisen osallistumisen mahdollisuuksiin myös verkko-opinnoissa. Vertaistyöskentelyn, opettajan ja opiskelijoiden välisen vuorovaikutuksen sekä arvioinnin ja palautteen merkitys korostuvat. Siirtymävaiheessa ammattikorkeakouluun moninaisuusnäkökulman huomioiminen tarkoittaa myös, ettei jo lähtökohtaisesti korkeakouluopinnoissa aliedustettuja opiskelijoita marginalisoida. (Vrt. Kearney 2019.)

Alun tukipilareita

Kiteyttäisimme, että ohjauksessa ja tuen antamisessa on useinkin kysymys nähdystä ja kuulluksi tulemisesta, kannattelusta, kannustamisesta, epävarmuuden kysymysten käsittelystä, itseluottamusta vahvistavasta kohtaamisesta sekä yksinkertaisten ratkaisujen etsimisestä.

Vehviläinen (2020b) toteaa, että opiskelijan prosessi pitäisi tunnistaa tapauskohtaisesti. Mitä asiaa ohjattava käy läpi, mitkä ovat mahdollistajia ja mitkä esteitä? Mitä opiskelija juuri nyt kysyy tai etsii? Opiskelijan työskentelyprosessiin kiinnittyvässä ohjauksessa huomio voi kohdentua saavutettavuuden haasteisiin, motivaatioon, työskentelytapoihin, omaa toimintaa ohjaavaan ennakkointiin, sosiaalisten tilanteiden kokemiseen tai koettuun minäpystyvyyteen.

Ryhmien monimuotoisuus haastaa opetus- ja ohjaushenkilöstön tarkastelemaan, miten monipuolistaa pedagogisia prosesseja sekä tarjota vaihtoehtoja ja tukipilareita niitä tarvitseville opiskelijoille. Opetushenkilöstölle verkkototeutusryhmän vastaanottaminen on yhtä lailla uuden alussa olemista.

Lähteet

Deci, Edward L. & Ryan, Richard M.: The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 2000, nro Vol. 11, No. 4, s. 227–268. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Kearney, Sean. 2019. Transforming the first-year experience through self and peer assessment. *Journal of University Teaching & Learning Practice* 16 (5). Viitattu 19.2.2023. [Transforming the first-year experience through self and peer assessment](#)

Korhonen, Vesa 2012. Towards inclusive higher education? – Outlining a student-centered counseling framework for strengthening student engagement. Teoksessa S. Stoltz & P. Gonon (toim.) *Challenges and Reforms in Vocational Education – Aspects of Inclusion and Exclusion*. Bern: Peter Lang, 297–320.

Korhonen, Vesa & Toom, Auli. 2017. Opintoihin kiinnittymisen ja hyvinvoinnin yhteyksien tunnistaminen sekä pedagogisen hyvinvoinnin tukeminen korkeakoulun opetusyhteisössä. Teoksessa: Korhonen, Vesa & Annala, Johanna & Kulju Pirjo (toim.) *Kehittämisen palat, yhteisöjen salat: näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen*. Tampereen yliopisto, 133-153. Viitattu 19.2.2022 [Kehittämisen palat, yhteisöjen salat : näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen](#)

Vehviläinen, Sanna. 2020a. Ohjaustyön opas: yhteistyössä kohti toimijuutta. 4. painos. Gaudeamus.

Vehviläinen, Sanna 2020b. Ohjauksen orientaatiot ja dilemmat. Teoksessa Olli-Pekka Salo (toim.) Teoriaa ja työkaluja ohjatun harjoittelun kehittämiseen. eNorssi

9. Suomen Diakoniaopiston verkkokampus Elli kehittää saavutettavia verkkoympäristöjä

“Kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen ovat saavutettavuutta ja koulutuksen yhdenvertaisuutta.”

Hanna-Kaisa Turja

lehtori, saavutettavuusasiantuntija

Humak

SDO:ssa työskentelevä asiakkuusvastaava Irina Köntti on ollut mukana kehittämässä Suomen Diakoniaopiston verkkokampusta. SDO:n verkkokampus Elli on yksi diakoniaopiston kampuksista.

Sekatyöhenkilöksi itseään nauraen kuvaava Irina on ollut mukana Saako oppia -hankkeessa järjestö- ja organisaatiokumppanina. Yhdessä hanketyöntekijöiden kanssa on pohdittu esimerkiksi verkko-oppimisen ja ohjaamisen saavutettavuuden kysymyksiä sekä haavoittuvassa asemassa olevien kohderyhmien verkkokoulutusten piirteitä.

Keskustelut ovat olleet ammatillisesti tärkeitä, sillä SDO on ottanut harppauksen verkossa toimivana koulutusorganisaationa. Irina Köntti on ollut suunnittelemassa ja toteuttamassa esimerkiksi päihde- ja mielenterveystyön ammattitutkintoa verkossa yhteistyössä A-klinikka Oy kanssa. Hän on ollut myös toteuttamassa kokemusasiantuntijoille suunnattua verkkokoulutusta.

Verkkokursseista kohti verkkokampusta

Verkko-oppimista SDO:ssa on kehitetty yli 15 vuotta ja esimerkiksi ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on ollut jo pitkään tarjolla. Verkossa toteutuneista ammattitutkinnoista on saatu erinomaisia kokemuksia. Ensimmäinen päihde- ja mielenterveystyön ammattitutkinto sai alkunsa, kun A-klinikka Oy otti yhteyttä SDO:hon

Verkko-oppimisesta kiinnostuneita opetusalan ammattilaisia SDO:ssa on ollut aina, kertoo Irina. “Verkkokampusta ryhdyttiin kehittämään toden teolla noin viisi vuotta tietoisesti. Verkkokampus Elli on yksi kampus ja yksi opiskelupaikka. Verkkokampus on osa SDO:n strategiaa.”

Verkkototeutusten määrä SDO:ssa on kasvanut koko ajan, ja korona toi vielä tietyn lisäkimmokkeen kehitystyölle.

SDO:ssa verkosta kiinnostuneille opettajille on annettu mahdollisuus kehittää verkkopedagogista osaamista. Verkkokampuksella työskenteleekin opettajia, jotka ovat erityisen kiinnostuneita verkko-oppimisesta. Irina itse on mukana verkkokampuksen kahdeksan hengen kehittämissäryhmässä.

“Meillä työskentelee opettajien lisäksi kolme verkkopedagogia ja tämän lisäksi viidestä kuuteen digimentoria. Meillä on paljon sisäisiä koulutuksia ja itseään pääsee kehittämään. Katseen pitää olla koko ajan eteenpäin”, Irina kuvaa verkkopedagogiikan vaatimaa jatkuvaa oppimista.

Selkeät mallit ja jatkuva tuki vahvistavat verkko-oppimista

SDO:ssa on havaittu, että verkkokurssien on oltava mahdollisimman helppokäyttöisiä. “Pitää olla helppokäyttöistä tylsyyteen saakka – se on saavutettavuutta. Visuaalisesti näyttävien materiaalien rinnalla yksinkertainen on usein parempi vaihtoehto”, Irina tiivistää. SDO:ssa kurssit ja koulutukset luodaan rakenteeltaan samanlaisiksi. Vaikka opiskelija menisi uudelle kurssille, sen rakenne ja toimintaperiaate on samanlainen.

Päihde- ja mielenterveystyön ammattitutkinnon verkkototeutus etenee tutkinnon osien mukaan. Kun opiskelija on tehnyt yhden tutkinnon osan, on seuraava samanlainen. SDO:ssa on käytössä vain yksi verkkokurssin malli.

Tutkinnonosan kriteerit on kuvattu sisällysluettelona vasemmalla palstalla Moodlessa. Jokaisessa osassa kerrotaan selkeästi ja tiiviisti, millaista oppimista tavoitellaan. Kaikki materiaalit ja tehtävät ovat linkkien takana. Tuttuus ja sama toimintaperiaate tukee opiskelijan oppimista.

“Monia verkkokoulutus pelottaa ja oma pärjääminen mietityttää. Siksi on tärkeää, että verkkokurssilla tulee onnistumisen tunne.”

Materiaaleja tarjotaan myös videoina ja äänitiedostoina, jolloin opiskelija voi valita itselleen sopivimman muodon. “Videoita teemme koko ajan lisää,” Irina sanoo. Verkkokursseilla on käytössä myös H5P ja keskustelualueet.

“Opiskelijat tarvitsevat jatkuvaa ohjausta ja kannustusta. Opiskelijoita ei saa vaan heittää kurssille. Kirjoitan itse säännöllisesti opiskelijoille sähköpostia. Kun esimerkiksi siirrytään tutkinnon osasta toiseen, on luontevaa kysyä kuulumisia.”

“SDO:ssa vastuopettaja on se, joka tarjoaa apua ja tukea. Haasteellisinta opinnoissa on usein ensimmäinen kirjautuminen. Kenenkään osaamista tai kykyä ei saa yliarvioida. Kun kirjautumisen kynnyksen saa ylitettyä, jatko on helpompaa. Kun opiskelusuunnitelma tehdään verkossa, käydään kaikki alustoille kirjautumiset läpi. Lisäksi tukena ovat videot. Kaikki eivät kuitenkaan katso videoita ja ongelmia voi tulla. Siksi jatkuva ohjaus on tärkeää.”

Saavutettavuus vaatii nähdyksi ja kuulluksi tulemista

Irina on miettinyt viimeisten vuosien aikana paljon, millaiset asiat voivat olla koulutuksen ja verkkokoulutuksen esteenä. “Ei ole mitenkään itsestään selvää, että kaikilla on esimerkiksi oma tietokone tai rahaa sen hankkimiseen. Siksi pitää kertoa, mistä voi saada rahoitusta tietokoneeseen. Tietokoneen käyttäminen voi olla haastavaa ja siksi siihenkin tarvitaan usein tukea.” Taloudellinen saavutettavuus on osa saavutettavuutta.

Irinan mukaan usein koulutuksessa ajatellaan esimerkiksi oppimisen haasteita ja teknistä saavutettavuutta. Tätä ennen opiskelijan pitää kuitenkin tulla kohdatuksi ja kuulluksi.

“On tärkeää selvittää esimerkiksi miksi aiemmat opinnot ovat jääneet kesken. Laki velvoittaa yllättävän vähän, ja siksi koulutuksen tarjoajan toimilla on merkitystä. Olennaista on osaamisen näyttäminen, ei sen tekeminen tietyllä tavalla. Kirjoittamisen sijaan voi esimerkiksi kuvata tai puhua. Voi olla arka paikka ymmärtää 45-vuotiaana, ettei osaa kirjoittaa kunnolla. Siksi pitää olla vaihtoehtoja”, Irina korostaa.

Saavutettavuudessa on siis kyse kokonaisvaltaisesta asiasta. Pienet askeleet vievät eteenpäin.

10. Toteuta pedagogisesti saavutettava webinaari

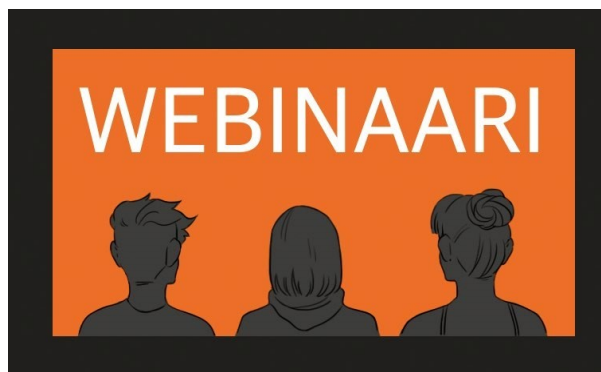
"Opitaan pois sanat täällä, tänne, tuolla ja puhutaan sisällöstä, muodoista, sijainnista, väreistä jne. niin, että osallistujat pysyvät helpommin mukana webinaarissa."

Päivi Timonen

lehtori, verkkopedagogi

Humak

väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto

1 - Kuva: Toimiva webinaari -julkaisun kuvituskuva (Aro, 2018).

Tuntuvatko seuraavat viestit tutuilta, kun olet osallistujana tai opettajana Zoomissa tai Teamsissa?

"Tästä päästään tekemään tällaista. Tuolta voit luoda tätä ja täältä löydät tämän. Tätä ja tämä on käyttökelpoinen. Täällä on ja täällä voin, sinne laitetaan. Ero sen ja tämän välillä on.

Täältä näkee kaikki. Tänne tulee kaikki. Täällä nyt lukee. Sehän on siellä. Mulla on täällä. Avataan noi, mennään tänne. Laitetaan tää tähän. Laitetaan se noin. Nostin sen tänne. Avataan nyt tämä täältä. Voit laittaa tämän tähän ja se avautuu sitten sinne. On paljon asioita

mitä täällä näkyy ja sekin toimii. Voin lisätä täällä näitä, pystyn tästä vain klikkaamaan näitä ja täältä. Tehdään tästä näin ja toimii hienosti. Voin tästä jakaa sen.”

Lainaukset ovat aitoa sisältöä eräästä uusista toimintoja esittelevästä puolitoistatuntisesta webinaarista, johon osallistuin tietokoneella. Tietokoneeni näyttö oli suhteellisen iso, silti katseeni ei kerennyt seuraamaan ”tästä” ja ”täällä” -ohjeiden virtaa, vaikka pyrin systemaattisesti seuraamaan kursorin himmeää liikettä ruudulla. ”Koko ajan siis sisällöt ja ympäristöt vaihtuivat näytöllä ja silmillä täytyi hahmottaa missä kursori milloinkin oli, tämä oli aika raskasta silmille” (Timonen, 2023). Tilaisuus ei tuntunut kovin saavutettavalta pedagogisesti eikä viestinnällisesti. Onko tämän tyyppinen toiminta arkea opetustyössä? Konsulttityössä? Ohjauksessa?

Olen (2021) osallistunut webinaarin määrittelyyn seuraavasti: webinaarilla eli ”Online-lähiopetuksella tarkoitamme reaaliaikaista, verkon välityksellä järjestettyä oppimistilannetta, johon opiskelijat osallistuvat yhtäaikaaisesti video-, chat ja äänitoiminnoilla ja jossa pienryhmätoiminnot mahdollistuvat. Käytämme yleisnimenä webinaari-termiä. Webinaariympäristöjä ovat esimerkiksi Zoomin ja Teamsin kokousympäristöt.” (Alanko ja muut 2021, 26.) Webinaarissa voidaan käyttää aktivoivia pienryhmätoimintoja tai jakaa samanaikaisesti näyttöltä sosiaalisessa mediassa työstettävää sisältöä. Webinaarille annetaan rooli reaaliaikaisen yhteisöllisen verkko-opiskelun pedagogisena toteutuksena. (Timonen & Ruokamo, 2022.)

Webinaarista saavutettavampi täsmällisellä puheella

Webinaariin osallistutaan yleensä mobiililaitteella tai tietokoneella. Reaaliaikaisessa verkko-opetuksessa opettajan on tärkeää puhua täsmällisesti tilanteissa, joissa hän esittelee toimintoja näyttöruudulla, jotta webinaarin osanottajat osaavat jälkeinpäin toistaa saman omalla tietokoneellaan.

Täsmällisellä puheella tarkoitan osallistujaa-katsojaa-kuuntelijaa avustavien sanojen käyttöä. Avustavat sanat voivat olla esimerkiksi seuraavia: oikealla ylhäällä näet suorakaiteen muotoisen kuvakkeen... tai: alhaalla vasemmalla on musta ympyrä, jonka keskellä on kolme pistettä, valitse se. Opettaja voi myös ensiksi esitellä mitä tulee tekemään ja sen jälkeen näyttää webinaariin jakamaltaan näyttöltä ja kertoo missä toiminto sijaitsee (oikealla alhaalla).

Tällä kuvailevan puheen käytöllä mahdollistamme osallistujille saavutettavan webinaaritalanteen. Opitaan pois sanat tällä, tänne, tuolla ja puhutaan sisällöstä, muodoista, sijainnista, väreistä jne. niin, että osallistujat pysyvät helpommin mukana webinaarissa.

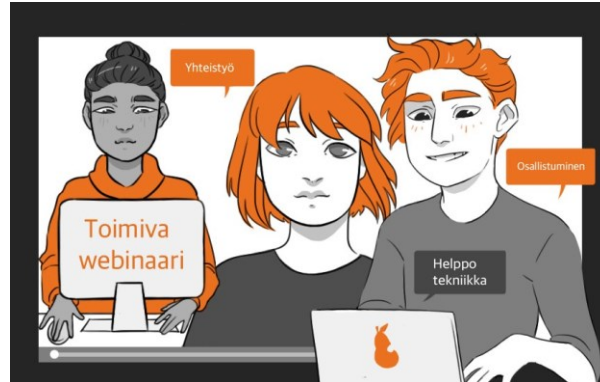
Lähteet

Alanko, Saana & Anttonen, Erja & Kivilä, Anna & Sairio, Christa & Timonen, Päivi 2021. Turvallisemman online-lähiopetuksen suositukset Humakissa. Teoksessa Päivi Timonen & Gyan Dookie (Toim.) Kurkistuksia verkko-opetuksen ja -opetusteknologian mahdollisuuksiin. 24–32. Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak. Viitattu 31.3.2023. Kurkistuksia verkko-opetuksen ja -opetusteknologian mahdollisuuksiin Julkaistu myös Thinglink-huoneentauluna: Turvallisemman online-lähiopetuksen suositukset Humakissa

Aro, Emilia. 2018. Teoksessa Timonen, Päivi Toimiva webinaari. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 31.3.2023. Toimiva webinaari

Timonen, Päivi & Ruokamo, Heli 2022. Ammattikorkeakoulun verkko-opiskelijaprofiilit sekä sosiaalinen, tiedollinen ja opetusläsnäolo reaaliaikaisen yhteisöllisen verkko-opiskelun valmennuspedagogisessa mallissa. Ammattikasvatuksen Aikakauskirja, 24(3), 74–92. Viitattu 31.3.2023. Ammattikorkeakoulun verkko-opiskelijaprofiilit sekä sosiaalinen, tiedollinen ja opetusläsnäolo reaaliaikaisen yhteisöllisen verkko-opiskelun valmennuspedagogisessa mallissa

Timonen, Päivi 2023. Oma muistieinpano 31.3.2023.

2 - Kuva:

Toimiva webinaari. (Timonen 2018.)

11. Kehollinen yhteytemme

Anniina Aunola

lehtori, työnohjaaja, erityisopettaja

Humak

"Kehollinen yhteissäätely toteutuu myös etäyhteyksien välityksellä. Ihmisten levollisuus välittyy puheen rytmistä, äänenpainoista tai esimerkiksi toisten puheeseen kiinnittymisestä. Vastaanottavaisuutta ja sen kautta rakentuvaa turvallisuuden tunnetta voimme luoda osoittamalla hyväksyntää nyökyttelemällä, eli validoimalla sitä. Tällaisten kohtaamisten aikana ja niiden jälkeen meillä on levollinen ja turvallinen olo. Haluamme jatkossakin olla näiden ihmisten kanssa yhteydessä."

Rationaalinen ajattelu ei ole ainoa tapa saada tietoa maailmasta, vaan myös kehossa koetut tunteet ja aistit voivat kertoa meille paljon (Ylitalo 2021). Kirsi Törmi toi esiin Ylitalon artikkelissa, miten tunteemme ovat kehollisia ja ohjaavat meitä monenlaisessa

päätöksenteossa ja elämän valintatilanteissa. Mitä paremmin tiedostamme kehossamme viriävät tunteet, sitä tarkoituksenmukaisempia valintoja voimme itsellemme tehdä. (Ylitalo 2021.)

On hyvä tuntea kehomme toiminnan perusteita, sillä olemme aina jossain autonomisen hermostomme tilassa. **Vuorovaikutteisen yhteyden tilassa** meillä on valmius yhteistoimintaan, olemme yhtäaikaisesti vireitä mutta levollisia. Katseemme, äänenkäyttömme ja suuntautumisemme toisiin välittävät valmiutta hyväntahtoiseen yhteistoimintaan.

Silloin kun alamme tuntea turvattomuutta, hermostomme tila muuttuu. **Aktiivisen vastakkainasettelun tilassa** alamme panna vastaan tai valmistaudumme poistumiseen. Jos uhka tuntuu ylivoimaiselta, seurauksena voi olla lamaantuminen, jolloin yhteys toisiin katkeaa. Tällöin puhutaan **passiivisen suojautumisen tilasta**, jolle tyypillistä on jähmettynyt odotus siitä, että uhka katoaa. (Mäkelä 2020.)

Yhteissäätely rauhoittaa tai kiihdyttää

Ihminen reagoi ja mukautuu toisten ihmisen kehosta välittyviin levollisuuden ja rentouden tunteisiin. Myös tapaamisten kireä ilmapiiri voi heijastua fysiologisena reaktiona omassa kehossa. Tällaisissa tilanteissa sympaattinen hermosto aktivoituu ja ihminen menee helposti ylivireytilaan.

On tärkeää pyrkiä tiedostamaan kehollisen yhteissäätelyn vaikutukset ja pyrkiä tätä kautta vaikuttamaan omiin tunnetiloihinsa. Keinoina voi käyttää pysähtymistä tilanteeseen, keskittymistä omaan kehoon ja syvään hengittämiseen, niin kutsuttuun maadoittumiseen.

Kehollinen yhteissäätely toteutuu myös etäyhteyksien välityksellä. Ihmisten levollisuus välittyy puheen rytmistä, äänenpainoista tai esimerkiksi toisten puheeseen kiinnittymisestä. Vastaanottavaisuutta ja sen kautta rakentuvaa turvallisuuden tunnetta voimme luoda osoittamalla hyväksyntää nyökyttelemällä, eli validoimalla sitä. Tällaisten kohtaamisten aikana ja niiden jälkeen meillä on levollinen ja turvallinen olo. Haluamme jatkossakin olla näiden ihmisten kanssa yhteydessä.

Jos taas kiireen tuntu ja stressaantunut ilmapiiri vaivaavat kohtaamisia, hermostollinen ylivireytila voi jäädä päälle. Vähimmilläänkin sen seurauksena on, että alamme hyvin intuitiivisesti vältellä näitä tilanteita. Kehomme eivät halua kohdata ihmisiä, jotka saattavat sen kriisitilaan.

Kehotietoisuus tuo vaikutusmahdollisuuksia

Kehotietoisuus, ja sen myötä vaikutusmahdollisuutemme omiin tunteuksiimme, vahvistuu harjoittamalla erilaisia kehotekniikoita. Myös sillä on merkitystä, miten puhumme tai puhummeko ylipäättään kehosta ja kehollisista tunteuksista. Edelleen on varsin harvinaista, että ottaisimme arjessamme puheeksi, miltä joku tilanne tuntui. Erityisen vaikeaa on ottaa asia puheeksi reaaliaikaisesti. Muistatko tilannetta, jossa joku sanoi jotain, mikä salpasi hengityksesi? Pysähdytkö tuohon tilanteeseen, otit asian puheeksi, ja kerroit, millaisen olo sinulle tuli?

Meillä on taipumusta vähätellä kehotunteuksiamme ja jättää näiden tunteusten välittämät viestit sanallistamatta. Kuitenkin edellä kuvatun kaltaiset tilanteet jäävät kehomuistiimme, ja seuraavan kerran ollessamme tekemisissä henkilön kanssa, joka on ”järkyttänyt kehoamme”, meillä on valmiiksi suojaukset päällä tai olemme jopa valmiita taisteluun. Puheen lisäksi virittäydymme myös kehollisten viestien myötä. Reagoimme vahvasti toistemme asentoihin, liikkeisiin ja eleisiin.

Toisen kehoon reagoiminen voi toimia luonnollisesti myös meitä vahvistaen. Tutkimuksissa on huomattu, miten kokemusten jakaminen toisille tasaa tapahtumaan liittyvää tunnekuormaa (Kykyri 2020).

Kertoja rauhoittuu kertoessaan ja kuulija aktivoituu vastaanottaessa tarinaa. On siis paljon väliä sillä, miten sanojen lisäksi käytämme kehoamme. Jos olemme levollisesti läsnä tilanteessa, emme välttämättä tarvitse sanoja, kehollinen yhteytemme riittää.

Lähteet:

[Kykyri, Virpi-Liisa 2020. Tunteet tarttuvat ja yhdistävät. \(Linkki avautuu uuteen välilehteen\)](#)

[Mäkelä, Jukka 2020. Luottamukselliset ihmissuhteet hyvinvointimmeperustana. Lapsen, vanhemman ja terveydenhuollon keskinäiset luottamussuhteet. THL 3.9.2020 \(Linkki avautuu uuteen välilehteen\)](#)

[Ylitalo, Silja 2021. ”Kehollisuutemme kautta olemme yhteydessä toisiin” – Kehollinen tieto lisää ymmärrystä maailmasta, ja se voi auttaa myös ekokriisin hillitsemisessä \(Linkki avautuu uuteen välilehteen\)](#)

Hankkeen yhteistyökumppanit ja rahoittajat

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Lisenssi: CC BY-SA